

ДА ЛИ РАЗВЕДЕНИ СУПРУГ МОЖЕ ПОТРАЖИВАТИ
ДА МУ СЕ ИСПЛАЋУЈЕ ИЗДРЖАВАЊЕ ИЗ ЗАОСТАВШТИНЕ
ЊЕГОВОГ БИВШЕГ БРАЧНОГ ДРУГА

У нашој теорији и пракси постоји устаљено схватање да разведени супруг коме је правоснажном одлуком досуђено издржавање може тражити да му се из заоставштине супруга дужника исплате доспела повремена давања, доспели оброци. Наравно може се тражити наплата само оних доспелих obroка који нису застарели у смислу чл. 15. Закона о застарелости потраживања. У наведеном члану предвиђено је да повремена потраживања, где спадају и оброци издржавања, застаревају за три године од доспелости сваког појединог давања. Доспели оброци издржавања који нису застарели сматрају се као дуг и треба их у смислу чл. 33. и чл. 145. Закона о наслеђивању, исплатити поверноцу издржавања из заоставштине супруга дужника.

Ствар је овде јасна и нема тешкоћа. Но тешкоће се јављају приликом решавања питања да ли супруг поверилац може тражити да му се из заоставштине супруга дужника исплаћује и оно издржавање које још није доспело. Другим речима, да ли обавеза издржавања прелази као дуг на заоставштину супруга дужника.

Овде треба расправити посебно два питања: 1. да ли обавеза издржавања прелази на наследнике дужника и 2. да ли та обавеза прелази као дуг на његову заоставштину.

Обавеза издржавања не прелази на наследнике. Они нису дужни да из своје имовине исплаћују издржавање које је њихов оставилац био дужан давати. То произлази из чл. 145. Закона о наслеђивању где се вели да наследник одговара за дугове оставиоачеве до висине вредности наслеђене имовине.

Ово друго питање није изрично уређено законом, него је остало отворено да се реши у смислу општих правних начела. Наша теорија и пракса стоје на становишту да је издржавање лично право и лична обавеза и да се оно гаси било смрћу повериоца, било смрћу дужника. Према овом схватању супруг поверилац могао би из заоставштине наплатити само оне оброке издржавања који су доспели у време смрти супруга дужника. Дакле, он не би могао потраживати из заоставштине и будуће оброке свог издржавања.

Да би се ова ствар што боље сагледала и осветлила потребно је укратко се осврнути на решења усвојена у упоредном праву. О томе постоје подељена схватања. У француском и немачком праву изрично је предвиђено да ова обавеза прелази као дуг на заоставштину супруга дужника. То је предвиђено у чл. 205. француског Грађанског законика и у

чл. 70. немачког Законика о браку од 20. II 1946. године. Ту се прави изузетак од начела да се личне обавезе гасе смрћу дужника (1). И швајцарски Грађански законик прави изузетак од начела непреносивости личних обавеза кад је у питању издржавање ванбрачне деце. У чл. 322. предвиђа се да ванбрачно дете може потраживати издржавање од наследника ванбрачног оца, али само до висине наслеђене заоставштине. У истом смислу поступио је и Аустријски грађански законик у својем чл. 171. где се вели да обавеза издржавања ванбрачне деце прелази као сваки дуг на наследнике ванбрачног оца.

По чехословачком и пољском праву разведени супруг не може тражити да му наследници супруга дужника исплаћују издржавање. То је изрично предвиђено у чл. 94. Закона о породици Чехословачке Социјалистичке Републике од 4. XII 1963. године и чл. 139. Законика о породици и старатељству НР Пољске од 25. II 1964. године (2). Дакле, стало се на становиште да се издржавање као лична обавеза гаси смрћу супруга дужника. То је сем тога у складу и са оним схватањем које је усвојено у чехословачком и пољском праву да је издржавање краткорочна помоћ која се даје необезбеђеном и невином супругу по правилу најдуже за 5 година. Ту је издржавање везано за рок па се наступањем рока губи по правилу то право.

У нашем праву издржавање необезбеђеног супруга по разводу брака има трајнији карактер. По чл. 67. Основног закона о браку трајање издржавања није везано за рок него за услов. Ту се предвиђа да право на издржавање престаје „кад брачни друг који га ужива ступи у нови брак или ако суд испитујући све околности нађе да је разведени брачни друг тога недостојан“.

Основни закон о браку предвиђа само ова два случаја у којима престаје право на издржавање. Ту се не помиње да ово право престаје смрћу било повериоца било дужника. То питање треба решити по општим правним начелима. У смислу тих начела могу се лако решити следеће две ситуације: 1. Кад поверилац издржавања умре, његово се право на издржавање гаси и не прелази на његове наследнике. 2. Кад умре супруг дужник његова обавеза не прелази на наследнике и они нису дужни из своје имовине подмиривати издржавање. Међутим, сматрам, да се обавеза ту не гаси него прелази као дуг на заоставштину супруга дужника.

Ово би се мишљење могло бранити с обзиром на пропис чл. 85. Основног закона о пензијском осигурању од 30. XII 1964. године који гласи: „Брачни друг чији је брак разведен без његове кривице стиче право на породичну пензију ако има право на издржавање утврђено судском одлуком“ (3). Овде друштвена заједница прима обавезу да даје издржавање

(1) Предоснова Грађанског законика бивше Југославије предвиђа да право издржавања разведеног супруга прелази као дуг на заоставштину супруга дужника (чл. 1212).

(2) Међутим, по Чехословачком Законнику о породици из 1949. г. наследници су били дужни да плаћају издржавање разведеном супругу уколико је његов износ био утврђен судском одлуком или признат од стране даваоца издржавања.

(3) Исто решење било је усвојено у чл. 121. Закона о пензијском осигурању од 6. XII 1957. године, где се вели: „Брачни друг чији је брак разведен без његове кривице и коме је досуђено издржавање има право на породичну пензију под истим условима као и брачни друг осигураник, без обзира да ли је осигураник ступио у нов брак или није“. По чл. 128. ту породичну пензију или њен део деле на равне делове брачни друг из ранијег брака и брачни друг из поновног брака.

оваквом брачном другу у виду породичне пензије по смрти осигураника који је дотле то издржавање давао. Кад се обавезе издржавања могу преносити на друштвену заједницу као целину, зашто се не би могла преносити на заоставштину дужника као и остали његови дугови?

Положај сугруга повериоца није толико тежак кад је његов брачни друг био у радном односу. Он тада добија пензију и тиме се донекле покрива његово издржавање. Међутим, ствар добија тежи изглед кад дужник није био у радном односу. Тада сугруг поверилац остаје у многим случајевима без средстава за живот, ако му се не призна право издржавања из заоставштине његовог бившег сугруга.

Изгледа, ипак, да не би било право да сродници и тестаментални наследници искључиво наследе заоставштину, а да се сугругу повериоцу одатле не обезбеди издржавање. То је нарочито неправично кад заоставштину наслеђују даљи сродници и тестаментари наследници, они који би се могли убројати у такозване радосне наследнике. Ево зато примера: Брак је разведен искључивом кривицом мужа након десет година брачне заједнице. Жени као неспособној за привређивање признато је право на издржавање. Њен бивши муж умре неколико месеци по разводу. Тада његову заоставштину наследе сродници из трећег наследног реда, дедови потомци. Разведена жена добија из заоставштине само последњи оброк издржавања који није била још наплатила, и ништа више. Тако она стварно остаје без средстава за живот.

Требало би свакако нешто предузети да се овако незгодне ситуације исправе. Најбоље би било да законодавац реши ову ствар и призна брачном другу да може наплаћивати своје издржавање из заоставштине сугруга дужника. Тиме би се ствар пресекала и отклонила неизвесност која сада о томе постоји.

То би се посебно могло постићи на два начина: 1. да се сугругу повериоцу додели један део заоставштине на уживање, 2. да му се додели један део заоставштине у својину.

Др Мехмед Беговић

АКТИ РАСПОЛАГАЊА МАЛОЛЕТНИХ ЛИЦА

— Прилог дискусији о новој кодификацији породичног права —

У свакодневном животу често се сусрећемо са појавом да малолетници, без обзира да ли су старији (мислимо на оне изван радног односа) или млађи, закључују правне послове чија се садржина састоји у куповини карте за биоскоп, дечје позориште, уметничко позориште, оперу, циркус, приредбе, игранку. Деца купују слаткише у продавници и посла-